

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Ctnost spravedlnosti v podnikání

Bakalářská práce

Autor: Jiří Melichar
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Náboženská výchova
Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Lukáš de la Vega Nosek, Ph.D.
Oponent práce: doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.
Hradec Králové

2022

Zadání bakalářské práce

Autor:	Jiří Melichar
Studium:	P18K0069
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Náboženská výchova
Název bakalářské práce:	Ctnost spravedlnosti v podnikání
Název bakalářské práce AJ:	Justice in business

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce si klade za cíl popsat a zhodnotit místo ctnosti spravedlnosti v současném prostoru soukromého podnikání v ČR. Klíčovým pohledem na problematiku bude křesťanská etika. Základním podkladem a pramenem pro práci bude Kompendium sociální nauky církve.

Teze práce: soukromé podnikání je z pohledu křesťanské ctnosti spravedlnosti prostorem pro plnění Božího plánu. Cílem práce bude tuto tezi obhájit.

Ekumenický překlad, Bible, Praha 1985, 1221str.

Papežská rada pro spravedlnost a mír, Kompendium sociální nauky církve, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2008, 534str., ISBN 978-80-7195-014-1

Pieper Josef, O spravedlnosti, Řím, Křesťanská akademie, 1966, 87str.

Pieper Josef, Ctnosti, Praha, Česká křesťanská akademie, 2000, 159str., ISBN 80-85795-35-4

Košturiak Ján, Úvahy o podnikání, Bratislava, Karmelitánske nakladateľstvo,s.r.o., 2011, 157str., ISBN 978-80-89231-85-0

Seknička Pavel a Anna Putnová, Etika v podnikání a hodnoty trhu, Praha, Grada Publishing,a.s., 2016, 200str., ISBN 978-80-247-5545-8

Trojan, Jakub S., Etické vztahy v ekonomice, Praha, Oikoymenh, 2012, 215str. ISBN 978-80-7298-480-0

Zadávací pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Lukáš de la Vega Nosek, Ph.D.

Oponent: doc. Mgr. Jan Hojda, Th.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

Ve Rtyni v Podkrkonoší dne 25. listopadu 2022

Anotace

MELICHAR, Jiří. Ctnost spravedlnosti v podnikání. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022, 36 stran, Bakalářská práce.

Práce si klade za cíl popsat a zhodnotit místo ctnosti spravedlnosti v současném prostoru soukromého podnikání v ČR. Klíčovým pohledem na problematiku bude křesťanská etika. Základním podkladem pro práci bude Kompendium sociální nauky církve.

Teze práce: soukromé podnikání je z pohledu křesťanské ctnosti spravedlnosti prostorem pro plnění Božího plánu. Cílem je tuto tezi obhájit.

Klíčová slova: ctnost, spravedlnost, etika, křesťanství, práce, podnikání, sociální, podnik, pracovník

Annotation

MELICHAR, Jiří. The virtue of justice in business. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022, 36 pages, Bachelor thesis.

The aim of the thesis is to describe and evaluate the place of the virtue of justice in the contemporary space of private business in the Czech Republic. The key perspective will be Christian ethics. The basic basis for the work will be the Compendium of the Social Doctrine of the Church.

The thesis of work: private enterprise, from the point of view of the Christian virtue of justice, is a space for the fulfillment of God's plan. The aim is to defend this thesis.

Keywords: virtue, justice, ethics, Christianity, work, business, social, enterprise, worker

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce ThLic. Mgr. Lukášovi de la Vega Noskovi, Ph.D. za trpělivost a pomoc s dokončením mé práce.

Velké poděkování patří také mé manželce, která se svojí neutuchající podporou významně podílela na mém studijním snažení.

Obsah:

Úvod	8
1. Význam a vývoj ctnosti spravedlnosti	10
1.1. Ctnost – obecné vymezení	10
1.2. Ctnost v křesťanském pojetí	11
1.3. Souhrn o ctnosti	12
2. Obecné vymezení spravedlnosti	12
2.1. Retributivní spravedlnost	13
2.2. Distributivní spravedlnost	14
2.3. Procesní spravedlnost	14
2.4. Spravedlnost jako férovost	15
3. Ctnost spravedlnosti v křesťanství	16
3.1. Spravedlnost směnná	17
3.2. Spravedlnost zákonná	18
3.3. Spravedlnost distributivní (rozdělující)	18
3.4. Sociální spravedlnost	19
3.5. Christologický rozměr spravedlnosti	20
4. Prostor soukromého podnikání v ČR	20
5. Spravedlnost v podnikání z pohledu křesťanské etiky	22
5.1. Univerzální určení statků	22
5.2. Povinnost pracovat	23
5.3. Právo na spravedlivou mzdu	24
6. Ježíš jako muž práce	25
7. Vztahy mezi prací a kapitálem	26
8. Možnosti propojení soukromého podnikání s křesťanskou etikou	26
8.1. Podnikání a jeho cíle	27
8.2. Úloha podnikatele	28
8.3. Bohatství existuje proto, aby bylo sdíleno	28
9. Příklady z praxe	29
Závěr	34
Použitá literatura	36
1. Církevní dokumenty	36
2. Prameny a literatura	36

Úvod

Mezi záležitostmi, které v minulosti, ale i dnes hýbají světem, je asi jen málo těch, které by nějak jasně a zřetelně nesouvisely bezprostředně se spravedlností. Stačí se jen rozhlédnout kolem sebe. Mluví se o lidských právech, o spravedlivé válce a válečných zločinech.¹ Evropa je pohlcena diskuzí o genderové nespravedlnosti, svět je rozdělen mezi chudé a bohaté, mezi židy, muslimy, křesťany, hinduisty, nebo mezi zaměstnané a lidi bez práce. A mohli bychom v tomto výčtu různých lidských osudů pokračovat ještě dost dlouho. Důležitější ovšem pro mé uvažování je fakt, že každý z těchto pojmů je dnes předmětem sporu, a každý z nich lze bezpochyby přiřadit k pojmu spravedlnosti².

Pro tuto práci jsem se rozhodl, protože více jak dvacet čtyři let pracuji v rodinné stavební firmě, kterou založil můj otec (nyní již přes deset let v zaslouženém důchodu) a já pokračuji v této činnosti jako spolumajitel a jednatel společnosti i nadále. V celé své historii se firma zabývá výstavbou a opravami dopravní infrastruktury zhruba v polovině Královéhradeckého kraje.

Ve firmě pracuji přes dvě desetiletí a za tu dobu jsem prošel všemi pracovními pozicemi, počínaje stavebním dělníkem, vedoucím pracovní čety, mistrem, stavbyvedoucím, spolumajitelem a jednatelem společnosti konče. A možná právě toto postupné poznání různých pracovních pozic a s tím spojených různých povinností a odpovědností mě vybízí k zamýšlení, zda i v současném prostoru soukromého podnikání existuje nárok na spravedlnost. Jako věřící člověk si neustále kladu otázky, zda má práce, postavení, jednání a chování je slučitelné nebo chtěné z hlediska křesťanské víry.

S nutností zabývat se spravedlností se ve svém zaměstnání potkávám v podstatě každý den. A každý den trochu jinak. Vyplácení smluvených mezd, všem poskytovat stejné (nebo podobné) pracovní podmínky, vyžadování dodržování pracovní doby, kontrola kvality výroby, získávání veřejných zakázek s následným sepisováním smluv o jejich provedení apod. To vše mě vede k otázkám, zda je vůbec možné být v podnikání spravedlivý? Jaké hodnoty mají být pro nás zavazující? Ty, které nám předepisuje vládní nařízení a společenské normy, nebo ty, které popisuje Bible?

Jako podnikatel ve stavebnictví zodpovědný za rozhodování, za kvalitu provedených zakázek firmy, za lidi, které zaměstnává naše firma, jejich vedení a odměňování za

¹ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 43

² Srov. tamtéž

odvedenou práci, za vztahy na pracovišti, vztahy s dodavateli i zákazníky, za firemní kulturu si každý den uvědomuji, jak je spravedlnost důležitou součástí všeho, co konáme, součástí života každého člověka, každé společnosti.

Ve Starém Zákoně se setkáváme s postojem, že dobré hmotné zajištění vypovídá o Božím požehnání. Nicméně vidíme, že Ježíš tento pohled, toto „nadšení“ pro bohaté nesdílí (srov. L 6,24) a naopak se staví na stranu chudých a zranitelných (L 6,20; Mt 5,3). Etická kvalita člověka není dána chudobou ani bohatstvím! Ježíš má vždy na mysli to, že cílem člověka by neměl být spokojený život v dostatku, ale život, který vede ke spáse člověka. Život, který je naplněn prací, ale zároveň dává dostatek prostoru i k duchovnímu rozvoji člověka. Práce ani majetek nemá být cílem našeho snažení, ale pouze prostředkem, jak život naplnit. Práce, soukromé vlastnictví a vytváření peněžních zisků je důležité pro osobní rozvoj a svobodu člověka i jeho rodinného zázemí. Napomáhá k lepšímu využívání a zacházení s majetkem a přírodními surovinami. Je zdrojem obživy, péče a výchovy těch, kteří jsou nám svěřeni v jejich chudobě a zranitelnosti.

Vždy bychom ovšem měli mít na zřeteli, co je cílem naší existence! Čím se určí jak hodně, nebo jak málo zisku se má vygenerovat? Kde je míra? A je vůbec nějaká? Co je ukazatelem spravedlivého podnikání? Spokojení zaměstnanci? Správně odvedené daně? Bezdlužnost? Moderní vybavení firmy? Atmosféra důvěry mezi zaměstnanci a zaměstnavateli? Vysoká míra odpovědnosti při realizaci jednotlivých zakázek?

V jednotlivých kapitolách mé práce se postupně zabývám základním vysvětlením pojmů ctnost, spravedlnost, práce, podnikání a snažím se o pochopení těchto pojmů v jejich vzájemné propojenosti z pohledu křesťanské etiky.

Ve své bakalářské práci pro lepší přehled používám zažité zkratky z ekumenického překladu Bible (viz. kapitola Použitá literatura).

1. Význam a vývoj ctnosti spravedlnosti

1.1. Ctnost – obecné vymezení

Etika ctností se primárně nezabývá tím, jaké jednání je mravně správné, ale kým by člověk měl být. Jejím hlavním cílem je celistvé utváření lidského charakteru. Jde o rozvoj stálé vnitřní pohotovosti člověka nasadit se v dobrém jednání a usilovat tím o šťastný a vydařený život. Etika ctnosti je výrazně antropologicky založená, protože v jejím středu je sám aktér mravního života a dobro jeho osoby, která je zároveň ze své podstaty otevřena mezilidským vztahům založených na lásce s přesahem do tajemství života s Bohem. V problematice etiky ctností se pohybujeme kolem třech základních otázek: Kdo jsem? Kým bych se měl stát? Jak k tomu mohu dospět? Nejdůležitější je objevit vnitřní vztah a vzájemnou vyváženost mezi etikou ctností, etikou obecných morálních závazků a správným interpretováním a pochopením etiky smysluplného života na křesťanské bázi.³ Ctnost není návyk vytvořený opakováním materiálních úkonů, které v nás navodí určitý psychický mechanismus nebo nějaké nudné a bezvýznamné opakování úkonů poslušnosti. Ctnost je spíše osobní schopnost jednat, je to výsledek mnoha kvalitních činů a schopnosti pokroku a zdokonalení.⁴

Historicky se asi nejvíce počátek etiky ctnosti připisuje Aristotelovi (řecký filozof 384–322 př.n.l.) v jeho díle *Etika Nikomachova*.

Pro Aristotela je ctnost střed mezi dvěma krajnostmi a dělí ctnosti na **etické** (týkající se lidského svobodného mravního jednání – praxe), **dianoetické** (teoretické znalosti a jednání) a **poietické** (týkají se praktických dovedností a umění). Aristotelés také navazuje na tradiční vymezení čtyř řeckých ctností –spravedlnost, uměřenost, zbožnost a statečnost, které shrnuje do vlastní koncepce ctnosti jako vyváženého středu⁵. Ctnost znamená pro Aristotela neustálé hledání střední cesty mezi mravními extrémly, přičemž vůdčí roli v tomto hledání hraje praktický rozum a ctnost prozíravosti. Aristotelés nabádá k obecně uměřenému životu a k hledání toho nejlepšího.⁶

³ Srov. Vojtěch Mašek, Hradec Králové: Přednáška, *Jak žít dobrý život: mravní nárok a odpověď na něj*, UHK, 2020

⁴ Srov. Servais Pinckaers, *Prameny křesťanské morálky*, Praha: Krystal OP, 2022, s. 335-336

⁵ Srov. Aristoteles, *Etika Nikomachova*, Praha: Jan Laichter, 1937, s. 35

⁶ Srov. Tamtéž

1.2. Ctnost v křesťanském pojetí

Ctnost v křesťanském pojetí je oblastí, kde nacházíme hlavně úkol následování Krista a jeho cesty lásky a milosrdenství. V Bibli v Lukášově evangeliu například čteme, že Ježíš říká zákoníkovi: „Jdi a jednej také tak!“ (L 10,23-30). A právě toto **také tak** vyjadřuje specificky křesťanský způsob jednání. Nelze ho vyjádřit jednoznačně nějakou normou. Spíše je to pobídka k neustálému hledání a promýšlení, jaké je konkrétní naplnění tohoto příkazu v jednotlivých situacích našeho života. Nejde o pouhé osvojení biblických informací, ale o neustálou poctivou pozornost k naslouchání Božího slova a jeho aplikaci ve svém životě. Středem, nebo jakýmsi počítačovým super serverem etiky ctností a morální teologie vůbec, je pak postava Ježíše Krista, ke kterému se sbíhají linky specifických oblastí křesťanského života. Ježíš nastavuje etické normy svým vlastním životem a příběhy nebo podobenstvími, která vypráví. Je nanejvýš zajímavé, že tento jeho přístup dokáže obsáhnout různorodé oblasti lidského života a stává se jejich společným jmenovatelem v křesťanské identitě člověka.

Sv. Tomáš Akvinský (katolický kněz a filozof 1225–1274 n.l.) přebírá Aristotelovu koncepci s tím, že vymezení čtyř řeckých ctností zbaví její všezahrnující univerzality a omezí ji pouze na jednu oblast mravního života, tzv. oblast **přirozené** lidské mravnosti. Čtyři řecké ctnosti také sv. Tomáš přeloží do latinské kultury pod výrazy – **prozíravost, spravedlnost, umírněnost a statečnost**. Označí je jako ctnosti kardinální, ale k nim ještě připojí normativně hodnotnější, biblicky založené a vyloženě křesťanské ctnosti – **víry, naděje a lásky**. Tyto ctnosti sv. Tomáš označí jako ctnosti vlité (dnešním jazykem teologální), což znamená, že se jedná o dispozice zdarma darované Bohem, bez jakékoliv lidské zásluhy, a proto také otevírají v lidském nitru schopnost přátelství a dialogu s Bohem. Vlité ctnosti jsou v apoštolských listech sv. Pavla těsně svázány s dary Ducha svatého (charismaty) a životem v Duchu svatém, se tak stávají klíčovými vodítky křesťanského mravního života.⁷

Katechismus katolické církve v návaznosti na toto tomášovské pojetí nabízí shrnující definici ctnosti: „Ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro. Dovoluje člověku nejen konat dobré skutky, nýbrž i vydávat ze sebe to nejlepší. Ctnostná osoba všemi svými smyslovými i duchovními silami směřuje k dobru, hledá je a volí v konkrétním jednání“⁸. Tento univerzálně-filozofický výměr ctností však Katechismus doplňuje ještě významem

⁷ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 45

⁸ *Kompendium katechismu katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, čl. 378

teologickým, obsaženým ve výroku sv. Řehoře z Nyssy (řecký biskup a teolog, asi 335 – po 394): „Ctnostný život spočívá v tom, že se stáváme podobnými Bohu“⁹.

1.3. Souhrn o ctnosti

Pod pojmem ctnost chápeme pozitivní morální vlastnost, atribut morálního jednání a zároveň morální hodnotu, která může mít různý konkrétní obsah. Ctnost však není návyk vytvořený opakováním materiálních úkonů, které v nás navodí určitý psychický mechanismus. Je to osobní schopnost správně jednat. Je to výsledek mnoha kvalitních činů, schopnost vlastního duchovně-morálního pokroku a zdokonalení. Po Aristotelově vzoru nazýváme ctnost habitem (disponovanost ke skutku, který je člověku naprosto vlastní, jakási spontaneita, radost, trvalá kvalita). Ctnost není ani žádným nudným a bezdůvodným opakováním úkonů poslušnosti, jako by to byly kopie jednoho vzoru či plnění předem stanoveného plánu. Začíná naopak jakýmsi odhalením nebo zjištěním, že existují skutečnosti a kvality přesahující hmotný řád potěšení a užitečnosti, které stojí za to hledat kvůli nim samotným a které jsou zdrojem trvalé vnitřní radosti. Ctnost jako dispozice k jednání v souladu s takovými kvalitami, je skutečný životní princip. Díky ctnosti člověk „dospívá“ v jeho morálním životě. Ctnost zároveň vstupuje do času, zapisuje se v něm jako trvalost.¹⁰

2. Obecné vymezení spravedlnosti

„Spravedlnost lze zničit dvojím způsobem: falešnou chytrostí moudrých, a násilným činem toho, kdo má moc“¹¹

Spravedlnost je základním kamenem k dobrému uspořádání lidských vztahů na úrovni osobní i společenské. Je to stav, kdy člověk jedná správně z touhy po spravedlnosti samé, nikoliv z vlastních zájmů. Slouží nám k regulování a uspořádávání života společnosti a slouží jako základ k uspořádání právního systému. Spravedlnost má blízko k zákonnosti, kde zákony nám vytváří obecné společenské normy definující, co je spravedlivé. Podle Platóna a Aristotela je to nejdůležitější z ctností, protože se vztahuje ke druhému. Když se Aristoteles

⁹ *Kompendium katechismu katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, čl. 377

¹⁰ Srov. Servais Pinckaers, *Prameny křesťanské morálky*, Praha: Krystal OP, 2022, s. 335-336

¹¹ Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 43 (Z komentáře sv. Tomáše Akvinského ke knize Jób 8,1)

chystá popsat základní podoby spravedlnosti, začíná tím, co je naší zkušenosti nejbližší, tj. různými podobami bezpráví: “Mnoho podob nespravedlnosti objasňuje mnoho podob spravedlnosti“¹². Pojem spravedlnosti je velice obtížné vyjádřit jedinou definicí, přesto je myšlenka, s níž lze tuto mnohotvárnost vyjádřit velice prostá a stará jako lidstvo samo. Je to myšlenka, že každému je třeba dát co jeho jest.¹³ Dále se představa spravedlnosti opírá o jistou základní důvěru mezi lidmi, kterou římský právní teoretik Cicero popisuje takto: “Základem spravedlnosti je ovšem důvěra, tj. stálost a pravdivost řečeného a dohodnutého – co se řekne, má se také stát“¹⁴. Oč u spravedlnosti jde, je dobře patrné na seberealizaci, ke které je každý člověk volán a má tedy na ni právo. Protože péče o seberealizaci předpokládá užití určitých prostředků, spravedlnost žádá je člověku neupírat.¹⁵ Poučné je srovnání s láskou, kde láska dává, co je mé, spravedlnost, co je jeho. Spravedlnost je minimem lásky¹⁶. Spravedlnost se může týkat obecného dobra (spravedlnost legální), dobra části společnosti (spravedlnost sociální) nebo rodiny národů (spravedlnost mezinárodní). Může se týkat dobra jedince, které mu přiznává společnost (spravedlnost distributivní) nebo dobra jedince vůči dobru druhého jedince (spravedlnost směnná) a to zejména v tzv. lidských právech.¹⁷

2.1. Retributivní spravedlnost

Prvním typem spravedlnosti je tzv. Retributivní spravedlnost, dala by se charakterizovat výrokem: zločiny je třeba přiměřeně potrestat, dluhy splatit a škodu napravit. Hovoříme zde tedy o opravné spravedlnosti. Ve většině případů se takto řeší vztahy mezi lidmi nebo jednotlivými skupinami lidí, z nichž jedna proti druhé vznáší žalobu (obvinění) a žádá nápravu. Pokud se obvinění prokáže, je vyžadována náhrada škody a přiměřený trest pro viníka. Jakákoliv spravedlnost vyžaduje rovnost všech lidí před zákonem. Jako alegorie této spravedlnosti je zobrazována žena s očima zavázanýma proto, aby nebrala ohled na toho, kdo

¹² Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 43 (Tomáš Akvinský, *Komentář k Aristelově Etice Nikomachově* 5,1 893)

¹³ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 43

¹⁴ Marcus Tullius. Cicero, *O povinnostech*, Praha: Svoboda, 1970, s. 23

¹⁵ Srov. Jan XIII., *Pacem in terris*, 9 encyklika o míru mezi národy, 1963

¹⁶ Srov. Jiří Skoblík, *Přehled křesťanské etiky*, Praha: Karolinum-nakladatelství Univerzity Karlovy, 2004, s. 112

¹⁷ Srov. Jiří Skoblík, *Přehled křesťanské etiky*, Praha: Karolinum-nakladatelství Univerzity Karlovy, 2004, s. 113

stojí před ní, s váhami jako symbolem rovnosti v jedné ruce, ve druhé ruce drží meč, protože svá rozhodnutí musí prosadit a také vymáhat.¹⁸

2.2. Distributivní spravedlnost

Další typ spravedlnosti – distributivní spravedlnost nastupuje tam, kde se mezi soukromé nebo právní subjekty rozdělují hmotné i nehmotné pohledávky nebo závazky: při odměňování zaměstnanců, dělení dědictví, přerozdělování daní, přerozdělování firemních podílů apod. Jednoduchá či mechanická spravedlnost říká: „Každému stejně!“. Jenže stejný objem daně (jako byla raně středověká daň z hlavy) je pro bohatého maličkost, kdežto chudého by zruinovala. Jako by distributivní spravedlnost neměla být slepá, ale brát ohled na to, kdo před ní právě stojí. Proto druhá úvaha říká, že se má přihlížet k možnostem plátce. Ale ani stejná mzda pro všechny by nebyla spravedlivá, má se brát v úvahu jeho výkon či zásluha.¹⁹

Požadavek distributivní spravedlnosti tedy rozhodně není jednoduchý. V našem případě je to tolik diskutovaná otázka spravedlivé mzdy – každý má dostat stejně, nebo dle zkušeností, výkonu, stáří apod. Dále do této kategorie spadá i otázka oceňování veřejných zakázek, s tím spojené hledání přiměřené (dobré) ceny a přiměřeného zisku.

2.3. Procesní spravedlnost

Třetím typem je spravedlnost procesní, která nám pomáhá domoci se práva a ideálně i spravedlnosti v co možná nejkratším možném čase. Dnešní moderní právo rozhoduje na základě ustálených psaných zákonů, které nikdy nemohou být ve všem a v každém jednotlivém případě spravedlivé. Nicméně dnešní soudnictví potřebuje a vyžaduje, jakousi předvídatelnost právních sporů (rozsudků). Pokud se týká různých jednání, mají sice obecné výroky (důvody) širší platnost, ale ty o jednotlivém jsou pravdivější²⁰. „Rozhodovat ve

¹⁸ Srov. Vladimír Kratochvíl a kol., *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*, Praha: 2009, C. H. Beck, s. 468

¹⁹ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 67

²⁰ Srov. Aristoteles, *Etika Nikomachova*, Praha: Jan Laichter 1937, s. 19 (čl.1107)

stejných případech stejně a v nestejných odlišně²¹. I hledisko doby trvání vymahatelnosti práva svědčí o vyspělosti a kultivovanosti společnosti.

2.4. Spravedlnost jako férovost

Řecky *epieikeia*, latinsky *aequitas*, anglicky *ekvity* nebo *fairness*, Aristotelés v *Etice Nikomachově* píše, že zákony se musí týkat jen těch nejčastějších případů a že tudíž někdy vedou k nespravedlnostem. Doporučuje proto soudcům jistou slušnost či férovost a to jako opravu zákonné spravedlnosti.²² Aplikování principů férovosti vyžaduje existenci demokratické společnosti, ke které si lidé uvědomují jejich příslušnost. Toto může být jakýmsi podhoubím pro dobré fungování státních úřadů a používání zdravého rozumu ve společnosti. Koncepce spravedlnosti jako férovosti se dá obecně formulovat takto: “Všechny základní společenské hodnoty – svoboda a příležitost, příjem a majetek a sociální základy sebeúcty – mají být rozděleny stejnoměrně (equally), pokud nějaké nerovnoměrné rozdělení jedné nebo všech těchto hodnot není k prospěchu nejméně zvýhodněných osob²³. Z vlastní zkušenosti znám pojem férovost právě z podnikatelského prostředí nebo z pracovně právních vztahů, kde se tímto výrazem dává najevo nejenom dodržování domluvených smluv, povinností nebo závazků, ale zároveň se tímto výrazem označuje jakási nenucená slušnost, ochota předcházet sporům, aktivní snaha o to, aby byly splněny požadavky i toho druhého. Férovost znamená i přiznání vlastního pochybení a automatická snaha o nápravu. Férovost je dobrým předpokladem k udržitelnosti mezilidských i obchodně-právních vztahů. Férovost v jednání nevytvářejí instituce ani předpisy, ale pouze lidé samotní svým chováním a jednáním.

²¹ H.L.A. Hart, cit. U V. Knapp, *Teorie práva*, Praha: C. H. Beck, 1995, s. 87

²² Kateřina Švestková, *Disertační práce, Spravedlnost v hodnocení výsledků vzdělávání žáků v kontextu kurikulární reformy*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 14

²³ John Rawls, *Teorie spravedlnosti*, Victoria Publishing, 1995, s. 183

3. Ctnost spravedlnosti v křesťanství

Definice spravedlnosti „zakládá na vytrvalé a pevné vůli dávat Bohu a bližnímu to, co jim patří“²⁴.

Ctnost spravedlnosti v křesťanství pochází v Písmu z právní oblasti, ale spojuje zároveň stránku etickou a teologickou. Nejčastěji vyjadřuje celkovou lidskou mravní integritu, bezúhonnost, poctivost a blíží se až k milosrdenství a slitování. Znamená to konat v souladu s Boží vůlí.²⁵

Jádrem novozákonního pojetí spravedlnosti je Kristovo Kázání na hoře, zejména jeho varování před příliš formálním, zákonickým pojetím spravedlnosti v pojetí tehdejších farizeů. Jedná se zvláště o výrok z Matoušova evangelia: „Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského“ (Mt 5,17–20). Svatý Josef jako muž spravedlivý (srov. Mt 1,19) je spíše v každém ohledu zbožný než spravedlivý v našem smyslu.

Spravedlnost je ctnost zaměřená na jednání s bližním. Je rozhodujícím kritériem mravnosti v meziosobních a společenských vztazích a uzpůsobuje člověka, aby respektoval práva každého a vytvářel v lidských vztazích soulad, který podporuje přiměřené vztahy k lidem a společnému dobru.²⁶ Ctnosti spravedlnosti se věnuje také například významný křesťanský teolog Tomáš Akvinský, který rozlišuje to, co je vlastní od cizího, jinou definici přináší sv. Augustin, který mluví o tom, že spravedlnost je onen řád duše, podle něhož nejsme ničím nevolníci – jediné Boží.²⁷

Z hlediska křesťanské morálky spravedlnost nespočívá v pouhé nahodilé lidské domluvě nebo v zákonu, ale je zakotvena v základní struktuře lidského bytí, v tom, že je člověk svou nejvlastnější povahou bytostí otevřenou vztahům a společenství²⁸.

Spravedlnost je ctnost rovné úcty ke každému člověku, kterého uznává jako lidskou osobu s osobní důstojností a má proto i rozměr nestrannosti a neúplatnosti²⁹. Což je velice důležité právě v podnikatelském a vůbec obchodním prostředí. Být spravedlivý znamená akceptovat toho druhého jako někoho jiného. To znamená uznávat a respektovat ho tam, kde

²⁴ *Kompendium katechismu katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, čl. 1807

²⁵ Srov. Jiří Skoblík, *Přehled křesťanské etiky*, Praha: Karolinum-nakladatelství Univerzity Karlovy, 2004, s. 112

²⁶ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 138-139

²⁷ Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 44

²⁸ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 202

²⁹ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 139-141

ho nemůžeme milovat! Spravedlnost říká: existuje ten druhý, který není jako já, ale jemuž náleží, co je jeho. Spravedlivý je spravedlivý tím, že toho druhého potvrzuje v jeho odlišnosti a že mu dopomáhá k tomu co mu náleží³⁰.

V křesťanském prostředí rozlišujeme čtyři základní významy spravedlnosti: spravedlnost směnnou, zákonnou, distributivní, sociální a v neposlední řadě se musíme zamyslet i nad Christologickým rozměrem spravedlnosti.

3.1. Spravedlnost směnná

Prvním definovaným typem spravedlnosti je spravedlnost směnná, která je založena na svobodně přijatých závazcích, na jejichž základě upravuje vzájemné výměny mezi osobami a institucemi při plném respektování jejich práv. Volně se tak kryje zejména s oblastí občanského a smluvního práva. Uplatňuje se především při vymáhání vlastnických práv, placení dluhů, přijatých závazků, ale také při rovnání spáchaných nespravedlností.³¹

Tato spravedlnost je vlastně vyváženost mezi poskytnutou službou a následnou odměnou. Pracovník by měl obdržet takovou mzdu která by odrážela jeho vynaloženou energii, míru zodpovědnosti, vzdělání a jeho časem získané praktické zkušenosti. V neposlední řadě je také vhodné zmínit, že zde existuje i genderové nevyváženosti, kdy ženy v mnoha případech dostávají menší odměnu než muži na stejné pracovní pozici. Vyplývá nám z toho, že o skutečné spravedlnosti můžeme mluvit pouze v případě vzájemné rovnosti obou partnerů.³² Nikdy tak nemůžeme uvažovat o směnné spravedlnosti mezi člověkem a Bohem, protože by předpokládala rovnost mezi Bohem, který dává a tvorem, který přijímá³³. Spravedlivý je ve smyslu této spravedlnosti takový jedinec, který dává druhému – tomu, jemuž už není zavázán, tedy cizímu, co mu náleží, a to ne méně, ale ani ne více. Základní požadavek obsažený v ideálu směnné spravedlnosti znamená, že musíme umět něco přiznat právě tomu, kdo je cizí, tomu, který nám je skutečně velmi vzdálen nebo kterého vnitřně pocítujeme jako někoho cizího. Může to být někdo, kdo pro nás představuje „konkurenci“ a ohrožení našich vlastních zájmů. Může to být ten, do něhož nám vlastně „nic není“, kterého nemáme „rádi“ a u něhož nás ani nenapadne, že bychom mu měli něco darovat. Je to ten, proti

³⁰ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, str. 50

³¹ Srov. *Kompendium katechismu katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, čl. 2411 a *Bible*, Praha: Ekumenický překlad, 1985, L 19,8

³² Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 63

³³ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 64

němuž bychom spíše chtěli uplatnit svá práva a prosadit se. Dát právě takovému člověku, co mu patří, ne víc, ale ani nic méně: to je spravedlnost.³⁴

3.2. Spravedlnost zákonná

Dalším typem spravedlnosti v křesťanství je spravedlnost zákonná. Týká se toho, co občan (jednotlivec) právem dluží společenství. Jde o dodržování norem a zákonů, které by si měl občan dobrovolně osvojit a plnit je. S pojmem zákonné, generální spravedlnosti souvisí pojem obecného dobra společnosti. Společnost zde není pouze náhodnou skupinou osob, ale skupinou, která se sdružuje za nějakým cílem, je to skupina, která má svůj vnitřní řád a uspořádání pro určitý cíl. Důstojnost jednotlivce stojí před společností, a dává společnosti její důstojnost. Společnost svůj smysl odvozuje od jednotlivců jakožto osob a existuje pro ně. Na druhé straně je však společnost z určitého hlediska jednotlivcům nadřazena: její přednost spočívá v tom, že bez sociálních vztahů členové společnosti samy o sobě nemohou existovat. Z výše uvedeného tudíž vyplývá, že na této spravedlnosti se podílejí všichni členové společnosti. Všem by mělo záležet na společném vytváření kvalitních a spravedlivých podmínek pro život jednotlivců, ale celého společenství.³⁵

3.3. Spravedlnost distributivní (rozdělující)

Spravedlnost distributivní, jinak též rozdělující, stanovuje, co dluží společenství občanům podle jejich přínosu a jejich potřeb nebo také můžeme mluvit o vykonávání pomoci.³⁶ Tento pohled na spravedlnost nám upravuje chování institucí a úřadů vůči jednotlivcům (občanům), zejména v plnění jejich závazků. Do této kategorie spadá vše, co se týká výkonu zákonodárství a politiky, sociální péče státu, přerozdělování daní apod. Mluvit o „rozdělující spravedlnosti“ znamená mluvit o spravedlnosti ve vykonávání pomoci. Jde tu o správný poměr těch, kdo mají moc, k těm, kteří jsou této moci svěřeni nebo vydáni.³⁷

Jednotlivec tu nestojí vůči jednotlivci, ani vůči mnoha jednotlivcům, nýbrž vůči společnosti jako celku. Tím je už jasné, že obě strany nejsou na stejné úrovni, a to ne pouze proto, že mnoho znamená víc než jeden, ale poněvadž obecné dobro je jiného, vyššího řádu

³⁴ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 64

³⁵ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 53

³⁶ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 67

³⁷ Srov. Tamtéž

než dobro jednotlivce. Přesto je jednatel v tomto poměru stranou, která má právo něco žádat – jemu něco náleží. To znamená, že na druhé straně je společnost jako celek stranou, která je něčím povinna, právě z důvodu přináležení k vyššímu (společenskému) řádu dobra.³⁸

3.4. Sociální spravedlnost

Čtvrtým definovaným typem spravedlnosti je tzv. sociální spravedlnost. Tento pojem se začíná v církvi objevovat až na počátku 20. století s drtivým nástupem moderního (avšak absolutně neregulovaného) tržního hospodářství a postupným osamostatněním moderní občanské společnosti, která se stává do značné míry nezávislou na státní moci a později se přetváří v právní stát a demokratickou občanskou společnost, jak ji známe dnes.³⁹ Církev na tento překotný rozvoj kapitalismu reaguje skrze druhou sociální encykliku Pia XI z roku 1931 *Quadragesimo anno*⁴⁰.

Slovem sociální definuje spravedlnost v obecně širokém významu společenských vztahů především v oblasti hospodářství. Uznává každou osobu (občana, jednotlivce) jako subjekt práva a spravedlnosti, která má povinnost obecného zachování zákona. Podporuje obecnou snahu za zachování míru a řádu ve společenství a ve světě vůbec. Tento sociální rozměr spravedlnosti má lidem zajistit rozvoj duchovních a kulturních zájmů. Pracovní proces a zatížení člověka by nemělo být v rozporu s jeho důstojností. Mělo by odpovídat jeho věku a pohlaví.⁴¹ Člověku by nemělo být upíráno ani právo na svobodné sdružování a za určitých okolností i právo na pracovní stávkou.

Širší a shrnující definice sociální spravedlnosti by tedy mohla znít jako „Spravedlivé rozdělování blahobytu mezi společenské skupiny a národy úměrně jejich podílu na hospodářském procesu, jejich příspěvku k obecnému blahu a jejich právu na život důstojný člověka“.⁴²

³⁸ Srov. Josef Pieper, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, s. 67

³⁹ Srov. Vojtěch Mašek, Hradec Králové: Přednáška *Sociální spravedlnost*, UHK, 2020

⁴⁰ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 69-70

⁴¹ Srov. Jan XXIII., Encyklika, *Pacem in terris*, Praha: Zvon, 1996, čl. 55-62

⁴² Karl-Heinz Peschke, *Křesťanská etika*, Praha: Vyšehrad, 1999, s. 216

3.5. Christologický rozměr spravedlnosti

Už samotný název napovídá, že christologický rozměr spravedlnosti je nahlížen z úrovně víry v Ježíše Krista, který vytváří zcela nový pohled, pohled lásky. Teprve v Kristu a v životě s ním skrze Ducha svatého se každá lidská spravedlnost naplňuje a završuje (srov. Mt 3,15). Sv. Pavel ve svých listech hledá ospravedlnění před Bohem, které však není možné pouze z lidských sil, ale pouze v moci jediného dokonale spravedlivého, ukřižovaného a vzkříšeného Krista (srov. Sk 3,14) a na základě víry v něho (srov. Ř 3,26). V Petrově 2. listu (srov. 2 P 2,21) spravedlnost znamená cestu života v souladu s radostnou zvěstí Kristova evangelia.⁴³

V křesťanském kontextu nabývá ctnost spravedlnosti christologický rozměr tzv. **Kenozí**, to znamená, že skrze tuto ctnost vydáváme vlastní život pro druhé, tak jako se Ježíš Kristus obětoval za celý svět. Ochota zastávat se druhých a pronásledovaných, přijímat cizince a přistěhovalce, odívat nahé, pečovat o nemocné, navštěvovat vězně, řádně pohřbívat mrtvé, napravovat bloudící, poučovat nevědoucí, radit pochybujícím, těšit zarmoucené, snášet křivdy, odpouštět urážky, modlit se za živé i mrtvé (Mt 25,31-46).

Je to jakýmsi minimem lásky k Bohu a k bližním. Láska a milosrdenství spravedlnost přesahuje, ale zároveň ji předpokládá. Na druhé straně však ze své podstaty přesah lásky nutně vyžaduje⁴⁴. Sv. Jan Pavel II. řekl, že spravedlnost „sama sobě nepostačí“ a „může dokonce dospět k popření sebe sama, neotevře-li se oné hlubší síle, kterou je láska“⁴⁵.

4. Prostor soukromého podnikání v ČR

Pojem soukromý podnikatel je v našem českém prostředí často vnímán spíše pejorativně nebo jako něco, co automaticky evokuje dojem pouhého hromadění peněz, podvádění při získávání veřejných zakázek a nutnosti neustálé kontroly a sankcionování za nedodržování pracovních, bezpečnostních nebo legislativních povinností. Je pravda, že překotný přerod ze socialistického řízení hospodářství před rokem 1989 na hospodářství tržní v naší zemi neproběhl bez bolesti. Chybějící morální i pracovní návyky u většiny společnosti, nedokonale provedené a zákony ošetřené přerozdělení státního majetku do soukromých rukou v podobě

⁴³ Václav Mašek, Hradec Králové: Přednáška, *Spravedlnost – obecná sociální*, UHK, 2020

⁴⁴ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 203

⁴⁵ Jan Pavel II., *Poselství k světovému dni míru*, Praha: ČBK, 2003, s.9

kuponové privatizace („Myšlenka, že trh vše vyřeší, je stejně scestná, jako že vše vyřeší nadšená socialistická práce“⁴⁶), naivní politická rozhodnutí, vysoká míra korupce – to vše se podepsalo na vnímání podnikatelského prostředí naší společnosti. Tehdejší generace neměla žádné zkušenosti se zdravým prostředím soukromého podnikání a zkušenosti z meziválečné doby už neměl, díky padesátileté mezeře, kdo předávat.

Podnikání dle legislativy ČR je činnost vymezená zákonem vedoucí k dosažení zisku. Za podnikatele považuje Občanský zákoník toho „kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku“⁴⁷. Samotnou podstatou podnikání je tedy provozování soustavné obchodní činnosti s cílem generovat finanční zisk.

Pro základní rozdělení, kdo se vlastně v podnikání pohybuje, je dobré zmínit fyzické a právnické osoby.

V prvním případě je to podnikání člověka jako jednotlivce neboli osoby samostatně výdělečně činné, která podniká na základě živnostenského listu, nebo koncesní listiny podle toho, zda se jedná o živnost ohlašovanou nebo koncesovanou. Podnikat může od data zapsání do živnostenského rejstříku.

Druhým základním subjektem podnikání jsou právnické osoby. Jsou to vlastně obchodní společnosti s různým zaměřením jejich podnikání. V České republice je nejrozšířenějším typem právnické osoby tzv. společnost s ručením omezeným (s.r.o.). Dále jsou v ČR běžné akciové společnosti (a.s.), komanditní společnosti (k.s.) nebo veřejné obchodní společnosti (v.o.s.). Právnické osoby začínají své podnikání na základě uděleného živnostenského listu. Zakládající fyzické osoby musí sepsat společenskou smlouvu a společnost vzniká až zápisem do obchodního rejstříku.

Jak bylo představeno výše, podnikání je soustavná činnost provozovaná z důvodu získání peněžního zisku, nicméně dosažení zisku nemusí být vždy hlavním motivačním prvkem podnikatele. Peněžní zisk je samozřejmě potřeba jako hlavní prvek pro jeho udržitelnost. Ale v práci musí člověk nalézat i duchovní přesah – zkrátka práce by měla člověku přinést hmotné zajištění, měla by ho bavit a přinášet mu i vnitřní uspokojení.

⁴⁶ Martin Komárek, *Moc nemocných*, Praha: Práh, 2014, s. 112

⁴⁷ *Občanský zákoník*, Praha: Anag, 2014, § 420, zákona č. 89/2012

5. Spravedlnost v podnikání z pohledu křesťanské etiky

Díky finančnímu zisku může mít podnikání i sociální rozměr ve smyslu přerozdělení zisku do neziskové sféry jako např.: podpora charitativních a zdravotnických zařízení. Člověk stráví nejméně polovinu svého produktivního života v zaměstnání nebo práci jako takovou. Nikdo asi nechce polovinu svého života strávit něčím co ho nebaví, nebo kde cítí nespravedlnost. Je tedy vhodné se ptát, zda je podnikání řízeno pouhou poptávkou trhu, ekonomickými výhodami v podobě nadstandartní hmotné zajištěnosti, nebo je zde i nějaká morální nebo duchovní nadstavba třeba právě v podobě seberealizace, zlepšení životních podmínek pro širokou veřejnost, převzetí odpovědnosti za ochranu životního prostředí, možnost finančně podporovat i neziskovou část společnosti, kultury, sportu apod.

Z křesťanského hlediska se můžeme ptát, zda je podnikání vůbec slučitelné s křesťanskou morálkou. Pomáhá podnikání ke konečnému cíli křesťana, kterým je spása člověka? Nebo je to jen iluze a chtěné ohýbání „křesťanských morálních zásad“?

5.1. Univerzální určení statků

Termín Univerzální určení statků vychází ze skutečnosti stvořeného světa Bohem: „Bůh určil zemi a všechno, co je na ní, k užívání všem lidem a národům, takže stvořených statků se má dostat všem spravedlivou měrou; to žádá spravedlnost provázená láskou“⁴⁸. Tato zásada se zakládá na skutečnosti, že původním zdrojem všech statků je čin samotného Boha, který stvořil svět a člověka, a dal člověku zemi, aby si ji podmanil svou prací a užíval jejích plodů (srov. Gn 1,28-29). Člověk se v jeho životě neobejde bez hmotných statků, které slouží k uspokojení jeho základních životních potřeb.

Každý člověk musí mít možnost dosáhnout takové úrovně blahobytu, která je nezbytná k jeho plnému rozvoji⁴⁹. Zásada společného užívání statků je „první zásadou celého společensko-mravního řádu“⁵⁰ a představuje „typickou zásadu křesťanské sociální nauky“⁵¹.

Jde především o přirozené právo, které je vepsáno do přirozenosti člověka. Toto právo přísluší všem lidem, tedy každé jednotlivé osobě, a má přednost před jakoukoli právní

⁴⁸ *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, str. 118-119 (II. Vatikánský koncil, GS, 69)

⁴⁹ *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, str. 119

⁵⁰ *Tamtéž* (Jan Pavel II., *Laborem exercens*, čl.19)

⁵¹ *Tamtéž* (Jan Pavel II., *Sollicitudo rei socialis*, čl. 42)

úpravou vlastnictví i jakýmkoli ekonomickým a sociálním systémem či metodou⁵². Zároveň, ale také platí, že pro udržení pořádku i spravedlnosti musí existovat určitá regulace ve využívání těchto hmotných i duchovních statků z důvodu jejich lepšího využívání. Prosperita jedněch nesmí být překážkou k rozvoji druhých a neměla by být ani důvodem k panování nad ostatními.

Prostřednictvím práce dokáže člověk, užívající své inteligence, ovládat zemi a učinit z ní svůj důstojný příbytek: „Tak si člověk přivlastňuje část země, kterou získal svou prací. V tom tkví původ soukromého vlastnictví“⁵³, které přispívá k celkovému rozvoji člověk.

5.2. Povinnost pracovat

„Lenost škodí lidskému bytí, zatímco činnost prospívá tělu i duchu“⁵⁴.

Práce člověka je základním rozměrem jeho existence, kterou se podílí nejen na díle stvoření, ale i na díle vykoupení⁵⁵. Povinnost pracovat už můžeme vyvodit ze starozákonní Boží výzvy k člověku, aby obdělával a podmanil si zemi, a chránil zahradu Eden, do které byl Bohem postaven (srov. Gn 2,5-28). Bůh – Stvořitel obdaroval člověka planetou Země, a je na nás, abychom byli dobrými a zodpovědnými správci, kteří přispívají k jejímu rozvoji a ochraně.

V Novozákonních spisech nalezneme napomenutí apoštola Pavla abychom jedli chléb, na který si sami vyděláme a nežili na úkor druhých (srov. 2 Te 3,6-12) a ani vědomí pomíjivosti života a podoby tohoto světa nás nezavazuje povinnosti plnit naši úlohu v dějinách světa naplňovanou právě skrze naši práci. (srov. 1 Te 3,7-15)

Člověk – křesťan je povolán k práci nejen proto, aby si zajistil vlastní obživu, ale také podle evangelisty Matouše z důvodu jeho pomoci druhým – slabším, méně schopným, nemocným, zkrátka všem potřebným. (srov. Mt 25, 35-36)

⁵² Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008 s. 119

⁵³ Jan Pavel II., Encyklika, *Centesimus annus*, 1991, čl. 31

⁵⁴ *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 179 (Sv. Jan Zlatoústý, *Homilie na Skutky apoštolů*, 35,3:PG60)

⁵⁵ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 178

Lidská aktivita vedoucí k obohacení a proměně světa může a má odkrývat dokonalosti, které jsou v něm skryty a které mají svůj původ a vzor v nestvořeném Slovu⁵⁶. Práce je opravdu důležitá, nicméně Bůh, a ne práce, je pramenem života i posledním cílem člověka⁵⁷.

Každý, kdo snáší obtížnou namáhavost práce ve sjednocení s Ježíšem, zcela jistě s ním určitým způsobem spolupracuje na jeho vykupitelském díle a prokazuje se jako Kristův učedník tím, že v každodenní práci (tedy i v podnikání), které je povolán naplňovat, nese každý den svůj kříž v podobě každodenních problémů a těžkostí⁵⁸.

Církevní otcové nikdy nevnímali práci podle tehdejší zvyklosti jako „opus servile“ (otrocké dílo), nýbrž jako „opus humanum“ (lidské dílo) a proto bychom měli mít v úctě každé lidské snažení. Prostřednictvím práce se člověk stává Božím spolupracovníkem nad správou světa a spolu s ním vytváří dobro pro sebe i pro ostatní.⁵⁹

5.3. Právo na spravedlivou mzdu

Právo na spravedlivou mzdu je tím nejdůležitějším (a s největší pravděpodobností také nejdiskutovanějším) prostředkem, jak dosáhnout spravedlnosti v pracovně – právních vztazích⁶⁰. Práci člověka v obchodně-právním prostředí by měla vždy předcházet dohoda o výši odměny/mzdy za vykonanou práci. Její výše většinou odpovídá demografickým zvyklostem a ekonomické vyspělosti společnosti. Z křesťanského hlediska by měla předcházet dohodě o výši mzdy také úvaha jaké množství peněz je dostatečné k důstojné obživě pracovníka (toho koho chceme zaměstnat, nebo už zaměstnáváme). Jaké jsou jeho potřeby? Za kolik členů rodiny nebo lidí obecně je zodpovědný? Je jeho zájem o práci veden existenční pohnutkou nebo je to naopak pouhý mezistupeň v jeho kariéře? Sjednávání výše mzdy není vůbec jednoduché z obou pohledů. Oba pohledy, zaměstnance i zaměstnavatele, vyžadují poctivost v úsudku a rozumnou míru důvěry. Vždy by však měl převládnout duch lásky k člověku a nikoli k penězům! Vyplacenou mzdou získává člověk přístup ke statkům tohoto světa.⁶¹

⁵⁶ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 178, 262

⁵⁷ *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 176

⁵⁸ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 179

⁵⁹ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 179-180

⁶⁰ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 199

⁶¹ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 200

„Ale mzda, o kterou jste ošidili sekáče, kteří vám požali pole, ta mzda křičí, a křik vašich ženců pronikl k sluchu Pána zástupů“ (Jk 5,4).

6. Ježíš jako muž práce

Ježíš se rodí do rodiny, kde prostředky na živobytí obstarává jeho otec povoláním tesař. Je tedy jasné, že pracovně – podnikatelské prostředí musí být pro Ježíše známé a naprosto samozřejmé. Přijímání objednávek, vlastní realizace díla a následné ocenění nebo sjednání ceny se zákazníkem, řešení reklamací, shánění materiálu a nářadí potřebných k výrobě. To vše byli jeho každodenní povinnosti až do doby, než začal hlásat evangelium. A i v této jeho „nové“ roli má velikou úctu k práci a lidem, kteří se živí prací vlastními rukou. Stal se podobný všem a většinu svého života na zemi věnoval práci v tesařské dílně Josefa, (srov. Mt 13,55; Mk 6,3) kterému byl poddán (srov. L 2,51).

Ježíš odsuzuje nepodnikavého služebníka, který ukryl a „nerozmnožil“ svěřenou hřivnu (srov. Mt 25,14-30) a chválí věrného a moudrého služebníka, jehož pán zastihl při pozorném naplňování svěřených úkolů (srov. Mt 24). Ježíš popisuje své konání jako činnost: „Můj Otec je až dosud činný, i já jsem činný“ (J 5,17). Svě učedníky posílá do celého věta, aby šířili jeho učení a získávali svět pro Boží království. Platí pro ně všeobecná zásada, že „dělník má právo na svou mzdu“ (L 10,7).

Na druhou stranu ale zároveň varuje, aby se lidé nenechali prací zotročit! V první řadě je nutné starat se o svou duši. To, co člověk vyprodukuje, to, co vyrobí podléhá vždy konečnosti, pomíjivosti. Ježíš nás vyzývá, abychom svojí prací nezanedbávali starost a snahu o Boží království. Všechno ostatní včetně práce nachází své správné místo, svůj smysl a svou hodnotu pouze ve chvíli, kdy je to zaměřeno právě k této jediné potřebě Boží spásy, o kterou člověka nikdo nepřipraví (srov. L 10,40-42). Ježíš je příkladem také v tom, že veškerá jeho činnost má prospívat lidem, společnosti i celému světu. Nejprve v tesařské dílně opravuje nebo vyrábí věci k denní potřebě, které usnadňují druhým život. V jeho druhé životní etapě, pak uzdravuje, křísí mrtvé, vyhání zlé duchy, koná zázraky. Vše, co koná, je dobré.

7. Vztahy mezi prací a kapitálem

Práce a kapitál – dva faktory produkce v podnikání. Jeden bez druhého nemůže existovat a je naprosto nespravedlivé, když si jeden z těchto činitelů přisvojuje veškerý výsledek díla, a tím přehlíží přínos druhého činitele⁶².

Soukromé vlastnictví poskytuje celou řadu objektivních výhod jako např. lepší životní podmínky, zajištění budoucnosti, širší možnosti pro rozhodování, zajištění rodiny, poskytnutí pracovní příležitosti dalším lidem apod. Soukromým vlastnictvím člověk přispívá i k růstu společnosti. Avšak člověk nesmí podlehnout dojmu, že v práci a zisku z ní, lze najít poslední a definitivní smysl života.⁶³ Je třeba brát do úvahy i odpočinek, který nám odkrývá horizont svobody (nedělní odpočinek) – člověk by se neměl stát otrokem práce.⁶⁴

V mé práci vycházím z předpokladu a víry v to, že Bůh stvořil člověka k opanování celé naší planety Země. Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem s tím, že člověk si má podmanit a osídlit celou zemi (srov. Gn 1,27-28).

Tento fakt předpokládá, což můžeme vidět všude kolem sebe, soustavnou a cílevědomou činnost, kterou se lidstvo od svého počátku zabývá. Tedy práci v celé její různorodosti, která je dána různou šikovností a důvtipem každého z nás, společně s různými podmínkami, ať klimatickými nebo společenskými. Lidé se tedy neobejdou bez materiálních statků, které jsou primárními potřebami a představují základní podmínky pro naši existenci⁶⁵.

8. Možnosti propojení soukromého podnikání s křesťanskou etikou

V této části bych se rád věnoval možnostem propojení soukromého podnikání s křesťanskou etikou a tyto úvahy jsem rozdělil do třech kapitol. V první a druhé kapitole budu promýšlet úlohu a prostor podnikání společně s osobou podnikatele, který řídí a udává směr podnikání. Ve třetí kapitole se zamyslím nad základním produktem podnikání, tj. ziskem v jeho různých podobách.

⁶² Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 186

⁶³ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 124

⁶⁴ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 190

⁶⁵ *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 119

8.1. Podnikání a jeho cíle

V podnikání můžeme hovořit o ekonomických, sociálních a morálních cílech. Ekonomická prosperita podniku vede k jeho rozvoji, modernizaci a stabilitě, která se pozitivním způsobem propisuje do sociální oblasti, protože vytváří příležitosti k setkávání, seberealizaci a využívání schopností pracovníků a tím v napojení na jejich rodiny přispívá k dobru celé společnosti.⁶⁶

Sociální nauka církve uznává oprávněnost zisku jako prvního kritéria práce podniku: „Vyrábí-li podnik se ziskem, znamená to, že se správně užívají výrobní činitele“.⁶⁷ Morálním hlediskem je zde snaha o produkování užitečných věcí a služeb, které přispívají k obecnému dobru. Z tohoto úhlu pohledu vidíme, že ekonomický zisk nesmí být jediným ukazatelem prosperity podniku.⁶⁸ Spravedlivé podnikání je právě v ostrém střetu s praktikami vedoucími k chudobě a vykořisťování pracovníků, nebo vytváření fyzických a psychických závislostí jako např. drogy, alkohol, gamblerství. Příkladem takového typu podnikání představují malé a střední firmy rodinného nebo družstevního typu, kde je vždy dohledatelný majitel a s tím spojená jasná zodpovědnost za jeho rozvoj a přínos prospěšný trhu i společnosti. „Nejdůležitějším zdrojem pro člověka spolu se zemí je člověk sám. Jeho rozum odhaluje produktivní potenciál země a různé způsoby, jimiž lze uspokojovat lidské potřeby“⁶⁹.

Soukromým podnikáním je také prosazován **princip subsidiarit**. V tomto principu jde o to, aby člověk jako jedinec měl možnost v první řadě využívat svých vlastních sil a dovedností k uskutečňování svého osobního i společenského života.

Jedná se, o důležitou zásadu, která vysvětluje moment kdy společnost nemá brát jednotlivcům z rukou možnost rozvoje vlastního přičinění.⁷⁰ Každý člověk, rodina nebo společenství lidí se společným zájmem přináší do společnosti něco ze své originality a invence a přispívají tím k jejímu růstu v ekonomické, sociální i mravní oblasti. Opakem principu subsidiarity je prosazování nedemokratických a totalitních principů, kde je snaha společnost kontrolovat, řídit a prosazovat přebujelý byrokratický systém. V naší zemi jsme toho byli svědky v období

⁶⁶ *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s.219

⁶⁷ *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s.220

⁶⁸ *Srov. Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 219

⁶⁹ Jan Pavel II., Encyklika, *Centesimus annus*, Praha: Zvon, České katolické nakladatelství a vydavatelství, 1996, čl. 31

⁷⁰ *Srov. Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s.127

vlády Komunistické strany Československa, která mimo jiné postavila mimo zákon i soukromé podnikání.

8.2. Úloha podnikatele

Úloha podnikatele a v našem uvažování tedy i majitele podniku, který je tím nejdůležitějším článkem „řetězu“ pro správné a odpovědné pojetí hospodářské soutěže. Anglický výraz *business competition* je odvozen od latinského výrazu *cum – petere*, což lze česky vyjádřit českým tvarem *kom – petence* což znamená společné hledání odpovědi s následným řešením potřeby, které se postupně objevují v zájmovém okruhu daného podniku.⁷¹ Žádné strategicky důležité rozhodnutí není jednoduché ani jednoznačné. Je logicky předpokládaným požadavkem na majitele podniků profesní vyspělost se stálou snahou o „udržení kroku“ s vývojem výrobních postupů a technologií. V této své odpovědnosti by měl také hodnotit morální pohnutky a následné dopady na širokou veřejnost a životní prostředí.⁷²

Vlastníci a ředitelé podniků se nesmějí zaměřovat výhradně na dosahování ekonomického cíle podnikání, na ekonomickou efektivitu, na požadavky péče o kapitál jako souhrn výrobních prostředků, protože právě jim přísluší specifická povinnost týkající se konkrétního respektování lidské důstojnosti pracovníků, kteří v podniku působí. Ti jsou v podstatě tím „nejcennějším jměním“, kterým firma/podnik disponuje.⁷³

8.3. Bohatství existuje proto, aby bylo sdíleno

V této části bych se rád věnoval biblickému pohledu na práci a podnikání.

S Boží výzvou k rozvoji a čínorodosti se můžeme v Bibli setkat hned na jejím začátku v prvních třech kapitolách knihy Genesis, kde Bůh člověka ustanovuje nade vším stvořeným a vybízí ho k obydlení celé země a rozvoji všech jeho schopností. Bohužel dnešní představa o podmanění a vládnutí vedou spíše k bezuzdnému rabování přírodního, ale i lidského bohatství než k dobrému a hospodárnému správčovství. Cestou k vyváženému postoji tohoto

⁷¹ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 222

⁷² Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 222

⁷³ Srov. *Kompendium katechismu katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, čl 2432

poslání člověka je ctnost. Neměli bychom tedy své hřivny zakopávat (srov. Mt 25,14-30), ale neměli bychom se ani bezuzdně oddávat honbě za pouhým finančním ziskem (srov. L 16,13). Měli bychom se snažit i ve svém podnikání být dobrými správci, kteří se snaží porozumět, zdokonalovat, hledat tento postoj ve světle víry. Ve Starém zákoně v knize Genesis několikrát čteme, že všechno, co Bůh stvořil, bylo dobré (srov. Gn 1). V tomto smyslu tedy můžeme tvrdit, že i podnikání je dobré. Nicméně člověk už svým prvotním hříchem dokázal tento Boží záměr v sobě pokřivit. Toto pokřivení a odtržení se projevuje právě v představě člověka, že je absolutním pánem světa. Vzdává se své závislosti na Bohu a bere vše do svých rukou.

Pro samotné podnikání je samozřejmě finanční zisk důležitý. Slouží jako nástroj pro rozvoj firmy (investice do nových technologií, modernizace stávajícího vybavení), uspokojení životních potřeb jejích zaměstnanců, zároveň slouží vygenerovaný zisk i k udržení chodu státní správy (odvádění daní) a část zisku by měla vždy směřovat do neziskového sektoru, kde může pomoci např.: zlepšit životní podmínky postiženým lidem, nebo zkvalitnit školní výuku.

9. Příklady z praxe

Na tomto místě uvádím příklady pěti křesťansky smýšlejících podnikatelů, kterým jsem položil pět otázek týkajících se tématu této bakalářské práce. Smyslem této mini ankety je ukázat na konkrétních příkladech konkrétní prožívání jejich víry a jejich každodenní boj o „svoji duši a nebeské království“ ve složitém prostoru soukromého podnikání v České a Slovenské republice.

Otázky:

1. Myslíte si, že vám víra pomáhá ve vašem podnikání?
2. Myslíte si, že je vaše podnikání plně v souladu s křesťanskou morálkou?
3. Myslíte si, že vám vaše podnikání pomůže v konečné spáse a sjednocení s Bohem?
4. Myslíte si, že ve vašem podnikání prosazujete křesťanské hodnoty? Snažíte se být spravedlivý?
5. Co je ve vašem podnikání největší či nejčastější překážkou v prosazování křesťanských hodnot?

Podnikatel A: Ing. Veronika. M., 54 let, obor: Vedení účetnictví a poskytování poradenství v oblasti daní, bez zaměstnanců, podniká 24 let, vyznání římskokatolické.

1. Podnikat jsem začala proto, abych poskytla servis lidem, kteří mě o to žádali, vydělala si peníze, a přitom dodržovala zákony. V podnikání mi pomáhá především moje nastavení pomáhat druhým lidem. Asi to úplně nesouvisí s vírou v Boha, ale spíš s hodnotami, které jsou pro mě díky víře důležité.
2. Myslím, že je. Vadí mi porušování, obcházení a ohýbání zákonů. Držím se poctivosti, pravdivosti, profesionality a spolehlivosti. Hledám rovnováhu mezi požadavky systému a zároveň přijatelnou a legální cestou pro člověka, který je mnohdy systémem utlačován.
3. Podnikání jako takové ne, ale skutky lásky, které jsem při své práci některým lidem prokázala, snad ano.
4. Myslím, že ano. Spravedlnost je pro mě určitě prioritou. Nepodporuji podvody, lajdáctví, bezohlednost nebo lež. Jsem také ochotná zastat se člověka (firmy), který se neúmyslně dopustil chyby vůči systému a hrozí mu nepřiměřené sankce. Snažím se požadovat pro sebe pouze spravedlivou odměnu.
5. Očekávání některých klientů. Některé se mi podařilo přesvědčit, aby přestali s neférovými metodami a aktivitami. Jiné klienty jsem opustila, i když spolupráce s nimi pro mě byla finančně výhodná. Ti, kteří mě kontaktují nyní, už znají moje hodnoty.

Podnikatel B: Ing. Marián. K., věk 60 let, obor: Oční optika, optometrie, 5 zaměstnanců, podniká 31 let, vyznání římskokatolické, národnost slovenská.

1. Viera je v mojom podnikaní na mieste. Už na začiatku podnikania v decembri 1991 som na kolenách prosil Boha – Otca, aby on šéfoval a ja budem počúvať a pracovať. Nikdy som nič v obchode neplánoval, žiadne tržby, stratégie, marketing, rast, skutočne fungujem akosi tak, že komunikujem s Otcom a on mi trebárs v noci vo sne alebo bdení dá nápad a ja ho realizujem. Celú dobu sa firme darí a rastie. Pomaly, ale rastie. I teraz, keď je všade v dodavateľských firmách chaos.
2. Myslím, že sa o to snažím. Robím najlepšie ako sa to dá, vždy bol prioritou zákazník a jeho potreba a spokojnosť i za cenu nejakej našej straty. Duch v obchode je kresťanský, jednanie a slovník so zákazníkmi je v snahe o nenásilnú evanjelizáciu, v duchu názvu optiky EFFATHA - teda „otvor sa“. Faktúry platíme v dobe splatnosti,

niekedy sa však nechtiac stane, že sa niekam faktúra zapatroší a príde upomienka, platím ju ihneď s ospravedlnením. Platby do fondov poctivo realizujeme, čo sa týka daní, snažím sa čo najviac investovať do firmy a jej budúcnosti, nie do mašinérie štátu, kde sa peniaze strácajú a rozkradnú. Podporujeme i rozne zdravé inštitúcie napr, i charitu u vás v Červenom Kostelci, Domov sv. Josefa, kresťanské médiá, kultúru.

3. Ano, myslím, že i podnikanie pomáha ku spáse. Ak sa robí na slávu a česť Boha. Ja svoje podnikanie beriem ako poslanie, k tomu som bol už za socializmu naším kňazom Antóniom nielen ja vedený a formovaný. Obdivujem prácu a myšlienky Tomáša Baťu, stále sa zaujímam o jeho prácu a myslenie
4. Myslím, že presadzujem i propagujem kresťanské hodnoty. Napr, ak nejaká z firiem propaguje nemravnosť, chová sa podvodne, alebo jej ide iba o maximálnu akumuláciu zisku, nepomáha tiež v dobrých a mravných projektoch, tak s takým dodavateľom nespolupracujem. Za tých 30 rokov sa mi trh vyčistil na priateľské vzťahy s dodavateľmi a vzájomnú dôveru. Priekupníkov a slubotechny odhalíme včas. O spravodlivé jednanie sa snažíme, aby bol vždy obchod obojstranne výhodný, i pre nás a dodavateľov a tiež našich zákazníkov. Nepodvádzame akože zľavami, bonusmi atď.
5. Prekážky v presadzovaní kresťanských hodnot celkovo nemám, nenásilne a s humorom, ktorý majú zákazníci radi, ponúkame bezpečné rodinné prostredie. Prekážku však niekedy vidím v samotných ľuďoch, čo síce chodia do kostola a hlásia sa ku kresťanskej viere, ale v obchode sa chovajú špekulatívne a egoisticky, nefér. Zažil som už veľa podrazov a ohováraní, závidia, práve z radov ľudí, ktorý sa formálne hlásia k Ježišovi, ale nežijú tak ako on chce. Často i ľudia, ktorý nás znajú z farnosti, si kúpia okuliare inde ako u nás, podporia neznámych v reťazci, trebárs v Brne, kde ich podvedú, majú zľavu, ale tovar a službu preplatia, nedoverujú nám, alebo im nedojde, že servis je lepší doma ako cestovať za ním ďaleko. Trh je však taký, myslenie i kresťanov je poznačené niekedy špekuláciou.

Podnikateľ C: Pavel K., 47 let, obor: Prodej a služby v IT, 10 zaměstnanců, podniká 25 let, vyznání římskokatolické

1. O víru se snažím opírat v celém životě, nerozděluji osobní život a podnikání.
2. Nejsem podnikatel, který se snaží vymýšlet kroky, které obchází zákony a nařízení. Zároveň nejsem úzkostný a drobnosti v tom neřeším.

3. Práce je součástí mého života a zodpovědnosti k rodině, víra je můj osobní vztah s Bohem.
4. Spravedlnost je otázka svědomí a spravedlivá rozhodnutí dělají i ostatní lidé, nejen křesťané. Za sebe si myslím, že bych se tak rozhodoval i kdybych nebyl křesťan. Také si uvědomuji, že ve spravedlnosti dělám chyby, jak v rodině, tak na pracovišti.
5. Mé křesťanství mi nečiní překážky v podnikání, nejsem zastáncem evangelizace na pracovišti. Všichni o mě ve firmě vědí, jakého jsem vyznání a snažíme se vzájemně pochopit různost vyznání včetně tolerance.

Podnikatel D: Petr P., 53 let, obor: Vývoj a výroba elektroniky + vzdělávání, celkem 230 zaměstnanců – Česko (50), Slovensko, Irsko, Rumunsko, podniká 20 let, vyznání římskokatolické

1. Ano, víra je dle mého názoru v podnikání základní a naprosto nutnou komponentou. Víra také potřebuje představitost, vzájemně se tyto dámy potřebují.
2. Věřím, že ano, ale plně v souladu není. Toto je velmi eschatologická otázka a já pevně věřím v Boží milost se mnou.
3. Podnikání je pouze jednou součástí mého života a velký dar. Snažím se sjednocovat s Bohem, ale nemyslím, že v konečném sjednocení s Bohem bude mé podnikání součástí dotazníku vstupu do pekla, nebo do ráje. Tam už budu kompletní.
4. Snažím se. Námět k zajímavé otázce, kterou my podnikatelé bychom měli pokládat našim zaměstnancům. Možná každé pondělí ráno.
5. Já sám, moje neotevřenost Bohu a také lenost.

Podnikatel E: Bc. Petr M., 49 let, obor: Zemědělství (rostlinná i živočišná produkce), 20 let manažer zemědělské firmy, 21 zaměstnanců, předseda představenstva Zemědělského družstva (20 let), vyznání římskokatolické.

1. Víra v prostoru zemědělského podnikání má velmi silné místo. Nakládáme s půdou a zvířaty, dary Božími, které nám byly propůjčeny již ve SZ. Takže víra v Boží pomoc je našim každodenním přáním.
2. Jak jsem psal v odpovědi výše, jsme velmi ovlivněni Boží přítomností a pomocí v našem podnikání. I z tohoto plyne, že zemědělské podnikání je v souladu s křesťanskou morálkou.
3. Při našem odchodu z tohoto světa nám bude přičteno, nebo odečteno to dobré, nebo špatné co jsme v životě udělali. Takže samozřejmě nám bude podle těchto našich

skutků a činů dána možnost se dostat k věčné spáse. Tu příležitost má každý z nás. Takže ano, lze i přes své zaměstnání vidět bránu Božího spasení.

4. Každý člověk se snaží ze své podstaty být člověkem dobrým a prosazovat křesťanské hodnoty i v reálném světě. Snaha o spravedlnost je úlohou každého křesťana, který má odpovědnost vůči ostatním lidem potažmo zaměstnancům. Někdy se to povede na sto procent, někdy tato lidská snaha vyjde naprázdno.
5. Největší překážkou v prosazování křesťanských hodnot je přístup zaměstnanců k zaměstnavateli. Pracovníci se někdy snaží o vyhnutí se pracovním povinností a pracovní náplní. Z toho plyne, že někdy se přístup k zaměstnancům musí velmi silně „vymezit“, resp. projevit svoji vedoucí úlohu v pracovním procesu.

Závěr

Osobně si myslím, že podnikání má smysl, a že soukromé vlastnictví společně se soukromým podnikáním patří do Božího plánu, jak spasit člověka. Žijeme v Bohem stvořeném světě, tudíž i podnikání patří do Bohem chtěné činnosti. Ale je třeba se ptát na druh a smysl podnikání, tak aby provozovaná ekonomická činnost nesloužila k pouhému hromadění peněz a majetku. Podnikání, nebo také dobré správcovství, může rozvíjet a kultivovat životní úroveň v daném regionu, může napomáhat v boji s chudobou apod. Podnikáním si stále více „podmaňujeme“ zemi a vše co je na ní (srov. Gn 1). Vždy se ale musíme ptát, zda je naše činnost ve shodě s Božím plánem? Co si pod tím představit? Pro mne to znamená, že veškerá naše podnikatelská činnost by měla mít vždy určitý morálně-etický přesah. Vždy bychom si měli zjistit např. odkud pochází námi používané suroviny, zda mnou vyplácená mzda je dostatečná pro zachování standardní životní úrovně našich zaměstnanců, zda moje činnost neprodukuje zbytečné odpady, zda produkty opravdu slouží k prospěchu společnosti, zda se na mojí činnosti nevytváří nějaká nežádoucí závislost (workoholismus, alkohol, drogy, sex, gamblerství apod).

Papež František v jednom ze svých poselství řekl, že podnikající lidé „Přinášejí vklad do společného dobra, aniž by své výděly ukrývali v daňových rájích“⁷⁴. Podstatou podnikání má být tedy služba druhým lidem a společnosti. Nesmíme opomenout ani moment, kdy jako podnikatel – křesťan odevzdávám vše Bohu. Všechny své úspěchy i neúspěchy, všechny své kolegy i konkurenty, obchodní partnery, vše odevzdávám v modlitbě Bohu. Prosím o vedení jeho Duchem a vím, že Bůh opravdu koná. Dochází zde tedy k jakési proměně, protože vědomě a chtěně všude, kde se pohybuji, pracuji nebo podnikám se rozprostírá neviditelné Boží požehnání. Je podnikání Bohem chtěné? Pomůže nám podnikání dostat se do Boží blízkosti, do Boží slávy? Vede život podnikatele ke spáse? Je vůbec možné se takto ptát?

Odpověď může být ano, ale i ne!

Když odpovím: „**Ano**“, myslím tím, že se takto ptát musíme, abychom se neztratili v „džungli“ kompromisů, sobeckých rozhodnutí, hrabivosti a vlastních pocitů neomezených pánů světa!

Hodně lidí se zaštiťuje křesťanskými hodnotami, ale málokdy už dále rozvádí, co tím mají vlastně na mysli. Když chceme někoho o něčem přesvědčit, měli bychom používat

⁷⁴ Papež František, *Srpnové modlitební poselství*, 2.8.2022

výrazy, za kterými si lidé mohou něco představit. Bez toho je to velice neuchopitelné! Pouze slovní fráze nestačí. Když zavřu oči a vy mi řeknete ‚hodnota‘ nebo ‚křesťanská hodnota‘, nepředstavím si vůbec nic. Když řeknu, že je potřeba být poctivý, je to jen termín, který si každý může naplnit dle svého uvážení. Když ale řeknu, že být poctivý pro mě znamená chodit včas do práce, podávat maximální výkon, kterého jsem schopen, držet slovo a vyvodit zodpovědnost z toho, když něco pokazím, už je to srozumitelné a tuto křesťanskou hodnotu lze nějak uchopit. Pro mě jsou základními hodnotami víra, naděje a láska. Bůh nám je daroval s naší přirozeností. Láska v podnikání znamená, že podnikatel by měl být dobrý leader, který ostatní motivuje ke spravedlivému dílu. Naděje znamená, že jsem proaktivní a nevzdávám to, i když ostatní už dávno odpadli. Víra znamená, že dobře vím, že na to nikdy nejsem sám, že mám všemohoucího „partáka“ v nebi, který při mně stojí. Tohle jsou pro mě základní křesťanské hodnoty, které by se měly do podnikání propisovat⁷⁵.

Když odpovím „Ne“, vnímám, že se nemůžeme takto doptávat, protože konečné určení člověka – jeho spása – není určeno jeho konáním, ale pouze nekonečným Božím milosrdenstvím. Jakékoliv dobré jednání, a tedy ani spravedlivé podnikání, mne automaticky nedostane do nebe. Spravedlivé podnikání (ale i celková uspořádanost našeho života) ukazuje jakýsi náš „habitus“, naše celostní nastavení pravdě, spravedlnosti, lásce a dobru. Svým spravedlivým podnikáním se můžu účastnit na rozvoji a ochraně naší planety a jejích obyvatel, tedy na tom, co je stvořeno Bohem. Máme možnost se svou prací a podnikáním podílet na Božím díle.

Je veliký rozdíl v přístupu k podnikání s vědomím, že spravedlnost je „podřízena“ lásce. Spravedlnost nám samozřejmě dokáže rozhodnout o rovném rozdělení určitých dober, avšak to mnohdy nestačí. Aby rozhodnutí bylo ve shodě s Ježíšovým učením, vždy musí být spravedlnost podřízena milosrdenství.⁷⁶

Mezilidské vztahy, a tím i podnikání, se nemohou řídit jen podle měřítka spravedlnosti, spravedlnost musí nalézt v lásce své doplnění!⁷⁷

Nade vším musí být láska. Láska jako milosrdenství. Za každou práci a tím i podnikáním musíme vždy vidět konkrétního člověka. Podnikáním se podílíme na naplňování Boží výzvy ke zdokonalování naší země, ke zkvalitňování života na ní.

⁷⁵ Srov. Kompas Křesťanský podnikatel z. s., diskuse Facebook, 25.6.2022

⁷⁶ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 140

⁷⁷ Srov. Jan Pavel II., *Poselství k světovému dni míru*, 1.1.2004

Použitá literatura

Církevní dokumenty

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický překlad, Praha 1985

JAN XXIII, Encyklika, *Pacem in terris*, Praha: Zvon, České katolické nakladatelství a vydavatelství, 1996

JAN PAVEL II., Encyklika, *Centesimus annus*, Praha: Zvon, České katolické nakladatelství a vydavatelství, 1996

JAN PAVEL II., *Poselství k světovému dni míru*, Praha: Česká biskupská konference, 2003

Papež FRANTIŠEK, *Srpnové modlitební poselství*, 2.8.2022, www.cirkev.cz

Kompendium katechismu katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2006

Kompendium sociální nauky církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2008

Prameny a literatura

ARISTOTELES, *Etika Nikomachova*, Praha: Jan Laichtner, 1937

CICERO Marcus Tullius, *O Povinnostech*, Praha: Svoboda, 1970

KNAPP Viktor, *Teorie práva*, Praha: C.H. Beck, 1995

KOMÁREK Martin, *Moc nemocných*, Praha: Práh, 2014

KRATOCHVÍL Vladimír a kol., *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*, Praha: C. H. Beck, 2009

MAŠEK Vojtěch, Přednáška 3, *Jak žít dobrý život: mravní nárok a odpověď na něj*, Hradec Králové: Pedagogická fakulta Hradec Králové, 2020

Nový občanský zákoník, Olomouc: Anag, 2013

PIEPER Josef, *Ctnosti*, Praha: Česká křesťanská akademie, 2000, 1. vydání

PINCKAERS Servais, *Prameny křesťanské morálky*, Praha: Krystal OP, 2022

PESCHKE Karl-Heinz, *Křesťanská etika*, Praha: Vyšehrad, 1999

RAWL John, *Teorie spravedlnosti*, Praha: Victoria Publishing, 1995

SKOBLÍK Jiří, *Přehled křesťanské etiky*, Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 2004, 1. vydání

ŠVESTKOVÁ Kateřina, Disertační práce, *Spravedlnost v hodnocení výsledků vzdělávání žáků v kontextu kurikulární reformy*, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012